

FENOMENOLOGIJSKA SOCIOLOGIJA

- Razlikuje i povezuje one aspekte socijalnog svijeta, koji mogu biti filozofski analizirani, i podvrgnuti sociološkoj analizi
- Nastoji zasnovati *filozofsku osnovicu sociologije*, i *definirati osnovne pretpostavke sociološke znanosti*

- Ljudi posjeduju svijest:
 - angažiraju se u socijalnoj stvarnosti,
 - grade konstrukcije te iste stvarnosti, a one potom
 - postavljaju granice njihovoj aktivnosti

- Dijaleksička slika socijalne stvarnosti:
 - društveni akteri s jedne strane ograničeni socijalnim silama,
 - a ponekad je moguće ili nužno prevladati takva ograničenja

- Svijest i socijalna konstrukcija stvarnosti:
*previše prolazni da bi bili predmetom
rigorozne znanstvene analize*

Kako je sistemom objektivnog znanja moguće
uhvatiti strukture subjektivnog značenja?

- *Alfred Schütz:*

četiri područja socijalnog svijeta: svako predstavlja apstrakciju (misaono izdvojenu strukturu)

- razlikuju se po stupnju neposrednosti (dosega samog aktera)

- po stupnju determiniranosti (mogućnosti kontrole od strane aktera)

- *Umwelt* - područje direktno proživljene stvarnosti
- *Mitwelt* - područje indirektno proživljene stvarnosti
- *Volgwelt* - područje nasljednika
- *Vorwelt* - područje prethodnika

- Što je pravi predmet znanstvene sociologije?
 - umjesto na proučavanje svijesti u području *umwelta*, potrebno je usmjeriti se na *mitwelt*
 - sociologija na tom području ne računa sa akterima tj. suvremenima kao sa realnim osobama - nego kao sa *tipovima*

- U području *mitwelt* ljudi se susreću međusobno ili sa širim socijalnim strukturama
- Slojevit svijet sa stupnjevima koji se međusobno razlikuju s obzirom na stupanj anonimnosti
- Što je viši nivo anonimnosti odnosi između ljudi su pristupačniji znanstvenoj analizi
 - mogućnost tipizacije

- *Tipizacije* – recepti djelovanja u kulturi kao cjelini

- dio društvene zalihe znanja (izgrađeni subjektivno iskustveno, socijalizacijom u širem kulturnom smislu)

ZNANSTVENE PROCEDURE

znanstvene konstrukcije moraju biti izvedene na
objektivan,
vrijednosno neutralan način

1) akter pragmatično orijentiran spram socijalnog svijeta \Leftrightarrow znanstvenik nezainteresiran;

2) akterovo znanje utemeljeno na svakodnevnom životu \Leftrightarrow znanstveničko znanje znanstveno utemeljeno;

3) znanstveno istraživanje se mora izdvojiti od osobnih situacija

\Rightarrow uspije li se izdvojiti, to je *prvi korak* prema znanstvenom stavu

Drugi korak: znanstveno konstruiranje idealnih tipova socijalnog djelovanja

- Tehnika zamjene stvarnih ljudi sa *homounkulima* (sadržaj svijesti ograničen na ono nužno za izvedbu tipičnog djelovanja tj. potpuno određeni tipizacijama)

=> omogućuje potpunu usmjerenost na tipične aspekte socijalnog života

Idealni tipovi moraju poštivati ove kriterije:

- *Postulat relevantnosti* – socijalni problem koje želimo istražiti određuje što i kako istražiti
- *Postulat adekvatnosti* – potrebno stvoriti idealne tipove tako da akterovo ponašanje u stvarnom svijetu odgovara idealnom tipu kojeg je stvorio znanstvenik

- *Postulat logičke konzistentnosti* – ideal tip mora imati visoki stupanj jasnoće => jamči objektivnu vrijednost tipa kao samog predmeta istraživanja
- *Postulat kompatibilnosti* – moraju biti kompatibilni sa zalihom znanstvenog znanja, ili pokazati da je ta zaliha neadekvatna
- *Postulat subjektivne intepretacije* – model socijalnog svijeta mora se odnositi na subjektivno značenje koje u akciju unosi sam akter

SVIJET ŽIVOTA

- ukupnost tipizacija na kojima je zasnovano ukupno iskustvo znanje i ponašanje
- tipičan akter uzima svijet kao zadan - on je jednostavno *tu / prisutan*

KOMPONETE SVIJETA ŽIVOTA

tri rutinska elementa znanja

- *znanje umijeća* - hodanje
- *korisno znanje* – rješenje za bivši problem
vožnja auta, sviranje, bavljenje intelektualnim
aktivnostim
- *znanje recepata* - u svim situacijama gdje
opstaju očekivane okolnosti
 - treba uzeti u obzir privatne komponente
znanja (cjelina znanja je biografski artikulirana)

MI I ONI ODNOSI

- *mi odnosi* - svijet sudionika u kojemu vlada licem u lice interakcija (umwelt)
 - važni za socijalni svijet,
 - ali ne mogu ući u krug znanstvenog proučavanja,

unutar stalnog pregovaranja → svaka nova interakcija redefinira tipologiju,

- *oni odnosi* - sudjelovanje određeno anonimnim tipizacijama
 - i mogu biti predmet znanstvenog proučavanja

Svijest:

'u znanstvenoj sociologiji treba ignorirati individualnu svijest'

Osnova svih sociologijskih interesa:

- *proces uspostave značenja i razumijevanja koje se odvijaju u osobama,*
 - *u procesima interpretacije ponašanja drugih i*
 - *u procesima samointerpretacije*
-

ZNAČENJE I MOTIVI

- *Značenja* - načini na koji akteri determiniraju važne aspekte socijalnog svijeta
- *Motivi* - razlozi koji stimuliraju aktere da rade upravo ono što rade

Subjektivno značenje – kroz našu osobnu neovisnu mentalnu konstrukciju definiramo neke određene komponente stvarnosti kao značajne

Objektivno značenje konteksta – postoji kao cjelina i koju sa drugima dijelimo u kolektivitetima aktera – cjelina znanja su zajednička i pristupačna sociolozima kao i svima drugima

ZBOG MOTIVI / JER MOTIVI

Zbog motivi - razlozi zbog kojih poduzimamo određene akcije kako bi potaknuli buduća događanja,

- vidljivi su po završetku akcije,
- predstavljaju duboki tijek svijesti i nepristupačni za znanstvenu sociologiju

Jer motivi – retrospektivni pogledi svih činjenica što su potaknuli individue da čine upravo ono što čine

- pristupačni proučavanju
- naglašena subjektivnost i individualiziranost

Socijalna konstrukcija zbilje

Thomas Luckman i Peter Berger

- preveli nekad nejasnu filozofa Alfreda Shutza u pojmove glavnog tijeka sociološke teorije,
- potrijepuju Meadovom socijalnom psihologijom,

- Marxovim i Durkheimovim razmatranjima društva i kulture,
- integrirati Weberovo razmatranje socijalnog djelovanja i
- Durkheimovo razmišljanje o socijalnim činjenicama kao izvanjskim realitetima

na integrirani način žele razmotriti:

'dvostruki karakter društva u pojmovima objektivnog fakticiteta i subjektivnog značenja'

'društvo je ljudski proizvod, društvo je objektivna stvarnost, čovjek je socijalni proizvod'

Ljudi su proizvodi onog istog društva kojega sami stvaraju

- *Sociologija znanja* – razmatranje socijalne konstrukcije stvarnosti preusmjeriti od
 - proučavanja intelektualne povijesti prema
 - svakodnevnoj konstrukciji stvarnosti na kojoj se sva ljudska bića dnevno angažiraju

- *Jezik*: specifična forma procesa označivanja
 - sistem glasovnih simbola, najvažnijih simbola u društvu,
 - značenje jezika u tome što može biti odvojen od ovdje i sada

- omogućava raspravu o onome što nismo,
a možda i nećemo doživjeti,

- pomaže prikupljanju znanja koja mogu
biti prenesena budućim generacijama,

- jezik je najvažnija socijalna struktura –
stvarnost izvan mene, koja na mene djeluje
prisilno

- *legitimacijom* se objašnjava institucionalni poredak tako što njihovim *objektivnim značenjima pripisuje kognitivnu valjanost ...*

- *legitimacija* - opravdava institucionalni poredak time što njegovim praktičnim imperativima daje normativno dostojanstvo

‘Akcent nije na strukturama koje se legitimiraju, nego na sredstvima kojima se legitimiraju’

